

Căi
n'ati stat
cu noi
în celule...

Poezii din Închisoare

Editura Căminul
São Paulo-Brazilia
1972

*Via
n'ati stat
cu noi
în celule...*

Pezii din Închisoare

*Editura Căminul
São Paulo-Brazilia
1972*

CUVANT INTRODUCATIV

Oscar Wilde a scris «De Profundis» în închisoare —o celulă engleză cu pat moale și cărți, tutun de pipă și vin la sărbători naționale... Dreptul Penitenciar englez a veghiat asupra omului intelectual, ca în izolarea fizică, să nu-și piardă împlinirile, ca închisoarea să nu lase imprimat în caracterul poetului complexul degradării umane.

Poeții României de azi, în plină eră electronică și spațială, acolo, în închisorile comuniste, cu rogojini pline de ploșnițe și miros de materie descompusă, au zgâriat cu acul pe pereți și pe plăci de săpun, au scris cu scuiat pe funduri de gamelă, poezie cu conținut, ritmuri și cadențe universale, ca aceea pe care editura «CAMINUL» o prezintă în broșura de față. Acul s'a transformat în stilou și daltă de sculptat, săpunul în hârtie, iar oasele, sustrate cu mare risc de prin gunoaie, în miniaturi artistice. Celula umedă a devenit cenaclu, iar poeții, scheletice fantome, cu miros de mucegaiu, frunți palide și ochi febrili.

În planul lor de a omori arta, știința și filosofia românească, comuniștii români au adunat în închisori

bine izolate, toate mințile creatoare și le-au ținut în condiții degradante, mai mult de 20 de ani, fără carte, creion, hârtie sau cerneală... ca intelectualul să ajungă animal, mintea lui să se transforme în «tabula rasa», și, pe acest creier spălat, să se imprime, prin metoda reflexului condiționat, noua artă marxist-leninistă, așa zisa doctrină estetică a realismului socialist, compusă din injurături pornografice contra Bisericii și a burgheziei, și din dialectica atee, cu aparențe logice.

Poezia închisorilor comuniste e unică și merită un capitol nou în istoria literaturii românești, pentru că a isvorit dintr'o dramă, neexistentă până acum în omenire, teama că dispărem, nu ca ființe fizice, ci ca oameni, ca ființe creatoare. E o poezie existențialistă, nu în sensul catedratic al existențialismului german, nici în sensul paradoxelor cu miros de apă de colonie ale lui J. P. Sartre, ci așa cum ar spune Leon Chestov, «atârnați pe cumpăna lui Iov», între două infinituri, a fi sau a nu fi, starea agonică, sentimentul disoluției persoanei umane.

În acest atentat împotriva conștiinței creatoare, artistul lipsit de mijloace de apărare, de exprimare, a recurs la orice: ace, oase, săpun, sânge... Și a strigat, cum a putut un strigăt plin de resemnare creștină:

«Crunt ferecați în piatră dură,
Cu pumnii strânși, tăcem din gură.»
(«Tăcere»)

Și în această dramatică metafizică, pierderea noțiunii de timp, suspensiunea în infinit:

«Am avut un copil și-o nevastă
Acum o mie de ani.
Auziți paianjeni? Auziți șobolani?»
(«Identitate»)

Poezia închisorilor comuniste din România are un fond creștin. Golgota suferințelor este mântuire pentru neamul românesc. Hristos pentru noi este și mâncare și băutură, așa cum în «Cântecul Potirului» poetul expune dogma euharistică scoasă din folclor...

Editura CAMINUL a ales doi din cei mai mari poeți români contemporani, condamnați la moarte intelectuală în închisoarea Aiud. Unul este poetul baladelor și al toamnelor oltenești cu miros de gutui, poetul generației dela 1922, iar altul, exponentul ortodoxiei și al tradiției noastre creștine. Amândoi profesori universitari, unul estet și altul teolog, au stat douăzeci de ani la Aiud, în temniță. Creația lor e bogată. S'au publicat în această broșură doar 11 poezii dintre acelea cari au reușit să treacă granițele de fier în lumea liberă, dar care, în majoritatea lor, au rămas necunoscute românilor din exil.

Merită un omagiu acei modești elevi de liceu și studenți din închisori cari s'au sacrificat, transformându-se în *magnetofoane* și au înregistrat în memoria lor, scoțând afară și multiplicând, poate mii de poezii, ce astăzi nu se cunosc, dar «când va cădea marele 'ntunerec», când se vor de la o parte «cortinele», când se vor dărâma zidurile și se vor deschide sertarele, va apare ca o revoluție fenomenul poeziei din închisorile comuniste, pentru toată literatura universală.

ARHIM. ROMAN BRAGA

I

VOI N'AȚI STAT CU NOI IN CELULE!

Voi n'ați stat cu noi în celule,
Să știți ce e viața de beznă,
Sub labe de hienă cu guri nesătule,
Voi nu știți ce-i omul când prinde să urle,
Incins cu cătușe pe glezne.

În cântec cu noi laolaltă,
Trecând printre umbre pereții,
Vouă nu v'a fost dat să cunoașteți vre-odată
Cum dorul erupe, cum inima saltă,
Gonind după harfele vieții.

Ce-i munca de brațe plăpânde,
Ce-i jugul, ce-i rânjet de monstru,
Cum scârțâie osul când frigul pătrunde,
Ce-i foamea, ce-i setea,—
Voi, n'aveți de unde să-i spuneți aproapelui vostru.

Cum minte nădejdea și visul,
Când ușile se 'nchid în zăvoare,
Voi nu știți cum învinsul se vinde pe sine,
Din groaznica lui încleștare,
Privind povârnișul.

Stăteați la mese 'ncărcate,
Gonind după fast și orgoliu,
Spre noi-nici milă, nici dreptate,
Nici candelă-aprinsă, nici libertate,
Doar ghimpii imensului doliu.

Așa sunteți toți acei ce crezurăți
Că pumnul e singura faimă,
Fățarnici la cuget, pe-alături trecurăți,
In timp ce noi, cu-obrajii mai vineți,
Gustam din osândă și spaimă.

Când porțile sparge-se-vor toate
Și morții vor prinde să urle,
Când lanțuri și ziduri cădea-vor sfărâmate,
Voi nu știți ce 'nseamnă 'nvierea din moarte,
Căci n'ați fost cu noi în celule.

CONVOI

Rupți și slabi și ciuruți de ploaie,
Vineți în amurgul citadin,
Zornăim sub ura de venin,
Ferecați în lanțuri și noroaie.

Rupți și slabi și istoviți de foame
Ducem boarfa noastră 'ntr'o boccea,
Prin orașul care nu ne vrea,
Beat de aburi calzi și de reclame.

Dinapoi, mânați ca o cireadă,
Suduiți de paznici fumurii,
Despuiem din ochi tutungerii,
Brutării, femei și strada 'ntreagă.

Târgul parcă fuge mai departe,
Case și lumini se dau 'napoi,
Să nu vadă ceata de strigoi
Care trec zornăitori a moarte.

Și drumeții, cu privirile grăbite
Tot mai des din fața noastră pier,
Să n'audă vaetul de fier,
Nici să vadă foamea din orbite.

Rupți și slabi și ciuruiți de ploaie,
Vineți în amurgul citadin,
Zornăim sub ura de venin,
Ferecați în lanțuri și noroaie.

T A C E R E

Din tot, ne-a mai rămas aieve,
Acest zid gray, aceste dreve.
Crunt ferecați în piatră dură,
Cu pumnii strânși, tăcem din gură.

Cumplit munciți, primim deavalma,
Scuipatul, palma și sudalma.
Când ne lovesc și când ne 'njură,
Scrâșnind din dinți, tăcem din gură.

Deasupra vremii și-a genunii
Tăcem ca spinii și tăciunii.
Tăcem ca lama de custură,
Tăcem mereu, tăcem din gură.

Tăcem. Tăcem parcă de veacuri
Ca niște funduri reci de lacuri.
Și ferecați în bezna sură,
De mii de ani tăcem din gură.

Tăcem. Dar noaptea, sub celule
Vuiesc torente nesătule.
Un tunet hubuie departe,
Se sfarmă parcă ziduri sparte,
Și parcă lanțuri cad în zgură.
Noi așteptând, tăcem din gură.

FOAMEA

Parcă de ani, parcă de veci
N'am mai prânzit, n'am mai șezut la cină.
Parcă de ani, parcă de veci,
Am suge fier, am roade bolovani,
Am hăpăi moluz și-o rogojină.

In foamea noastră vâjje păduri,
Se cască mări, se surpă munți din coame.
In foamea noastră vâjje păduri
Și parcă din strămoși sau din scripturi,
Dela 'nceputul lumii ne e foame.

Ziua pândim cu nările în vânt
Năluca unui abur de mâncare.
Ziua pândim cu nările în vânt,
Poate din Cer, din iad, din vr'un mormânt
Au să ne-arunce resturi, ca la fiare.

La miezul nopții ne visăm strigoi,
Că ne-ospătăm din câte-un hoit fierbinte.
La miezul nopții ne visăm strigoi,
Iar numai moartea rupe hălci din noi,
Ea singură înfulecă morminte.

IDENTITATE

Am avut un copil și-o nevastă
Acum o mie de ani.
Auziți paianjeni? Auziți șobolani?
Când va fi fost fericirea aceea
Cu chipuri pământeste, diafane?
Innecuri, sfârșituri de lumi, uragane,
Mi-au smuls odrasla, femeea.
Au trecut o sută, două, cinci sute de ani,
S'au surpat munții și-au crescut bozii.
Rare ori amintirile ascunse prin bolovani
Fac ca dinamita, explozii,
Și 'n tăcerea lor scurt detunată
Un chip îmi zâmbește și coase,
Două mânuțe mici, somnoroase,
Parcă mă fulgeră: «tată!»
Apoi cad iarăși în bezne postume,
Aicea nu-mi spune nimeni pe nume,
Aicea sunt: mă, ăla, un oarecare.
Trec sute de ani la întâmplare
Și viața-i de scrum.
Dar ce e? S'a rupt cerul? A murit Dumnezeu?
Am rămas noi trei între toate,
Celula, veșnicia și eu?

Eu cu mileniile în spate?
Oh! Ce fiară-i veșnicia aceasta!
Ce fiară!
De-aș zări prin vizetă măcar o frântură de stea,
I-aș cere un capăt de sfoară
Să mă spânzur de milenii cu ea.

CANTEC DE JALE

Din Rarău la Detunata
Geme țara, plânge gloata.
Din Orhei la Feldioara
Geme gloata, plânge țara.
Din codrii Cosminului
La crucea Măcinului,
Din obcina bradului
La zănoaga vadului
Spurcăciunea Iadului,
Pacostele, casnele,
Beznel, năpraznel,
Molime venetice
Cu harapnice și bice.
Că pe toate căile
Au pătruns potăile,
Și pe toate ușile
Au intrat căpușile
Ca să-și umfle gușile,
Muștele și ploșnițele
S'au umflat cât coșnițele.

Vin de-a lungul și de-a latul
Din Rarău la Retezatul,

Vin ca râia și bubatul,
Ca năduful și oftatul,
Ca o mie de păcate,
Ca o ciumă ce s'abate
Peste vetre, peste sate,
Din cetate în cetate.
Pe ceafa săracului
Bubele dalacului.
Pe pragul ceardacului
Ghiarele ortacului.
Pe sângele veacului
Tontoroii dracului.

Și așa, de când ne spurcă,
Ducem gușterii în cărcă,
Noaptea-i dinte de năpărcă,
Somnu-i rug și luna-i hârcă,
Ziua scade tot mai mică,
Apele s'ascund de frică,
Lacrimile nu mai pică,
Iarba nu se mai ridică,
Doar cucută și urzică.
Măinile dacă se roagă
Vine lanțul și le leagă.
Limba dacă vrea să spuie,
Uite-o țintuită 'n cuie!
Pasul dacă vrea să 'nfrunte,
Vin cătușele mai crunte.
Iar răscoala dacă muge,
Uite chei, uite belciuge!
Râde foamea la fereastră,
Stă robia 'n casa noastră,
Iar în fața porții, gata
Să-ți înșface beregata
Joacă temnița, turbata,

Sârba temnicerilor
În noaptea durerilor.
Toți hingherii și codoșii
Joacă sârba târfei roșii.

Alelei, groparule,
Lotrule, tâlharule,
Pune mâna pe lopată,
Sapă groapa, lată, lată,
Să 'ncapă 'n ea jalea toată.
Fă-ne loc de 'ngropăciune
Printre oasele străbune,
Pune-ne 'n mormânt cu toții,
Și părinții și nepoții,
Și să 'nalți peste morminte
Munți de cremene fierbinte
Peste fiu, peste părinte,
Inima să nu mai știe
De prăpăd și de robie,
Bieții ochi să nu mai vadă
Fiarele, dând ghes la pradă,
Urechea să nu audă
De bejenia zăludă,
Nici de vaetul de trudă,
Nici de hohotul de Iudă
Peste țara care-asudă
Ruptă 'n dinți de haita crudă.

INDEMN LA LUPTA

Nu dor nici luptele pierdute,
Nici rănilile din piept nu dor,
Cum dor acele brațe slute
Care să lupte nu mai vor.

Cât inima în piept îți cântă,
Ce 'nseamnă 'n luptă-un braț infrânt?
Ce-ți pasă 'n colb de-o spadă frântă?
Când te ridici c'un steag mai sfânt.

Nu ești invins atunci când sângeri,
Și nici când ochii 'n lacrimi ți-s,
Adevăratele infrângeri
Sunt renunțările la vis.

Antiteza:

N'ai desmierda de n'ai ști să blestemi,
Surâd numai acei care suspină,
Și n'ai fi răs, de n'ar fi fost să gemi.

Și dacă singur rana nu-ți legai
Cu mâna ta n'ai unge răni străine,

N'ai jindui după un colț de rai
De n'ai avea măcar un strop de iad în tine.

Căci nu te 'nalți de jos până nu cazi
Cu fruntea greu în pulberea amară,
Și dacă 'nvii în cântecul de azi,
E c' ai murit în lacrima de-aseară.

MANIFESTUL

Nu pentru-o lopată de rumenă pâine,
Nu pentru pătule, nu pentru pogoane,
Ci pentru văzduhul tău liber de mâine,
Ridică-te Gheorghe, ridică-te Ioane.

Pentru sângele neamului tău curs prin șanțuri,
Pentru cântecul tău pironit în piroane,
Pentru lacrima soarelui tău prins în lanțuri,
Ridică-te Gheorghe, ridică-te Ioane.

Nu pentru mânia-ți scrâșnită 'n măsele,
Ci ca s' aduni chiuind pe tăpșane,
O claie de cer și-o căciulă de stele,
Ridică-te Gheorghe, ridică-te Ioane.

Așa ca să sorbi libertatea din cânturi,
Și 'n ea să te-afunzi ca ceru 'n bulboane,
Iar zarzării ei peste tine să-i scuturi,
Ridică-te Gheorghe, ridică-te Ioane!

Așa ca să-ți pui tot sărutul fierbinte
Pe praguri, pe uși, pe prispi, pe icoane
Și pe tot ce slobod își va râde 'nainte,
Ridică-te Gheorghe, ridică-te Ioane!

Ridică-te Gheorghe, pe lanțuri, pe funii.
Ridică-te Ioane, pe slabele-ți ciolane,
Și sus, pentru libertatea din urma furtunii,
Ridică-te Gheorghe, ridică-te Ioane.

II

E U
(Geneza Neamului Românesc)

Spre glorioasa-mi obârșie
Cobor adânc din eu în eu,
De două mii de ani mă 'mbie
Din fundul vremii, chipul meu.

Aud un vălmășag titanic,
Și văd din el cum mă desfac,
Pe frunte cu breton romanic
Pe sub căciula mea de Dac.

În cântul dulce-al babei Dochii,
Alunec din părinți în prunci,
Și deschizând în lume ochii,
În cel de azi, sunt cel de-atunci.

Văd cum Olimpul stins apune
În sfântul răsărit creștin,
Aud întâia-mi rugăciune
Și 'ntâiul gângurit latin.

Departa cade ca un nour
O togă pe-un august liman,
Rămân la vultur și la bour
În fumuriul meu suman.

Port arc, port tulnic și secure,
Trudind în vreme ce veghez
În luminișuri de pădure
Sau în cetăți, pe meterez.

Sprânceana când mi-o 'ncrunt metalic
Se 'nmoaie lin în dor blajin,
Surâs din cerul meu italic,
Apare 'n Pontul Euxin.

Sub soarele ce mi-l răsfrânge
Talazul apelor sporit
În milioanele de-un sânge
Sânt eu, pe veci întipărit.

Acest pământ până 'n hotare
Podit e cu strămoșii mei,
Cucernic, când ridic altare,
Pilaștrii bolților sunt ei.

Și 'n trupurile lor voinice,
Când se 'ncovoiaie, eu tresar,
Cum mișcă 'ntr'un noian de spice
Acelaș bob miliardar.

Și 'n ciuda silnicei Mongolii,
Sunt ei temeiul subteran
Pe care urc, precum atolii,
Pe oseminte de mărgean.

De două mii de ani încoace
Grăesc cei vii ce tac cei morți,
Și dârz voi pune eu soroace
Încovoiate-i mele sorți.

Tresaltă 'n mine milioane
De-acelaș sânge pe-un pământ,
Și 'n iureșul eternei goane
Cum sânt ce-am fost, voi fi ce sânt.

CANTECUL POTIRULUI

Când holda tăiată de seceri fu gata,
Bunicul și tata
Lăsară o chită de spice 'n picioare,
Legând-o cucernic cu fir de cicoare,
Și spicele 'n soare sclipeau mătăsos
Să 'nchipue barba lui Domnu Cristos.

Când pânea 'n cuptor se făcea ca arama,
Bunica și mama,
Scoțând-o sfielnic cu semnele crucii,
Purtau parcă moaște cinstite și lucii.
Și pânea, dând abur cu dulce miros,
Părea că e fața lui Domnu Cristos.

Și iată, potirul la gură te-aduce
Isuse Cristoase, Tu jertfă pe cruce,
Hrănește-mă carne de sfânt Dumnezeu.
Ca bobul în spice, ca mustu 'n ciorchine
Ești totul în toate și toate prin Tine,
Tu, pânea de-apururi a neamului meu.

Din curpănul viței ce 'nfășură crama,
Bunica și mama

Mi-au rupt un ciorchine, spunându-i povestea:
Copile - grăiră - broboanele-acestea
Sânt lacrimi de mamă vărsate prinos
La caznele Domnului nostru Cristos.

Apoi, când culesul de struguri fu gata,
Bunicul și tata,
În joc de călcăie zdrobind nestemate
Ce varsă ca rana șiroaie 'nspumate,
Copile - grăiră - e must sângeros
Din inima Domnului nostru Cristos.

Și iată, potirul la gură te-aduce
Isuse Cristoase, Tu jertfă pe cruce,
Adapă-mă, sevă de sfânt Dumnezeu.
Ca bobul în spice, ca mustu 'n ciorchine
Ești totul în toate și toate prin Tine,
Tu, vinul deapururi al neamului meu.

Podgorii bogate și lanuri mănoase,
Pământul acesta, Isuse Cristoase,
E raiul în care ne-a vrut Dumnezeu.
Privește-te 'n vie și vezi-te 'n grâne,
Sângeră 'n struguri și frânge-te 'n pâne,
Tu, viața deapururi a neamului meu.

UNDE SANT ACEI CARI NU MAI SANT?

Intrebat-am vântul, călătorul,
Bidiviu pe care-aleargă norul
Către-albastre margini de pământ:
«Unde sânt acei cari nu mai sânt?»

Zis-a vântul «Arapile lor
Mă ajută nevăzute 'n zbor.»

Intrebat-am luminoasa ciocârlie,
Candela ce arde în tărie,
Untdelemnul cântecului sfânt:
«Unde sânt acei cari nu mai sânt?»

Zis-a ciocârliă: «S'au ascuns
In lumina Celui nepătruns.»

Intrebat-am bufnița cu ochiul sferic,
Oarba care vede 'n întuneric
Tainele nespuse în cuvânt:
«Unde sânt acei cari nu mai sânt?»

Zis-a bufnița: «Când va cădea
Marele 'ntuneric, vei vedea.»

CUPRINSUL

Cuvânt introductiv 3

I

Voi n'ați stat cu noi in celule 9
Convoi 11
Tăcere 13
Foamea 14
Identitate 15
Cântec de jale 17
Indemn la luptă 20
Manifestul 22

II

Eu (Geneza neamului românesc) 27
Cântecul Potirului 30
Unde sânt acei cari nu mai sânt? 32

Coperta: Verena Boghiu

ES MANUSCRITO

EDITURA «CĂMINUL»

Nic. Iancu Păltinișanu

Caixa Postal 1968

SÃO PAULO, BRASIL

